

Resultaten eerste deelnemersonderzoek Van Schulden naar Kansen Aegon

rapportage over resultaten onder deelnemers aan projecten Van Schulden naar Kansen die ondersteund worden door Aegon in 2017

Author(s)

Mak, Jodi; Cankor, Elif; Lako, Danielle; Schaap, Rick; Telli, Sibel; van Geuns, R. C.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

License

CC BY

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Mak, J., Cankor, E., Lako, D., Schaap, R., Telli, S., & van Geuns, R. C. (2018). *Resultaten eerste deelnemersonderzoek Van Schulden naar Kansen Aegon: rapportage over resultaten onder deelnemers aan projecten Van Schulden naar Kansen die ondersteund worden door Aegon in 2017*. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

RESULTATEN EERSTE DEELNEMERS- ONDERZOEK VAN SCHULDEN NAAR KANSEN AEGON

Rapportage over resultaten onder deelnemers aan projecten Van Schulden naar Kansen die ondersteund worden door Aegon in 2017

April 2018

CREATING TOMORROW

COLOFON

Het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam zoekt samen met onderwijs, gemeente en maatschappelijke organisaties naar antwoorden op vragen rond armoede en interventies. Dit onderzoek is uitgevoerd op verzoek van en mede mogelijk gemaakt door Stichting van Schulden naar Kansen.

Auteurs

Jodi Mak

Elif Cankor

Danielle Lako

Rick Schaap

Sibel Telli

Roeland van Geuns

© Hogeschool van Amsterdam

April 2018

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van een volledige bronvermelding.

AMSTERDAMS KENNISCENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJKE INNOVATIE

Wibautstraat 5a

Postbus 1025

1000 BA Amsterdam

www.hva.nl/akmi

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
Doel van het deelnemersonderzoek	4
Financiële zelfredzaamheid	4
Onderzoeksverantwoording	5
Leeswijzer	5
2. De resultaten	6
Achtergrondkenmerken	6
Dagelijkse activiteiten en inkomen	6
Schulden	7
Bewindvoering en betalen vaste lasten	7
Motivatie	7
Financiële zelfredzaamheid	8
Element 1: orde en overzicht in de eigen administratie	10
Element 2: kennis en inzicht	11
Element 3: inkomen genereren	11
Element 4: uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag)	11
3. Samenvattende conclusies	13

1. INLEIDING

DOEL VAN HET DEELNEMERSONDERZOEK

Met het doel om financiële zelfredzaamheid in Nederland te bevorderen, steunt Aegon sinds 2016 verschillende lokale projecten op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening. De projecten richten zich op mensen met schulden of op mensen met een groot risico op schulden, die in armoede leven. Aegon financiert deze projecten en biedt vrijwillige inzet van haar medewerkers. De projecten worden binnen de lokale infrastructuur gevonden, georganiseerd of versterkt. Dat gebeurt door of in samenwerking met lokale partners die de doelgroep goed kennen en begeleiden. Aegon sluit hiermee aan bij het actieprogramma Van Schulden naar Kansen dat in 2015 door de Delta Lloyd Foundation is gelanceerd. Delta Lloyd Foundation gaat in 2018 verder onder de naam Stichting van Schulden naar Kansen, deze naam wordt dan ook gehanteerd in het verdere onderzoeksrapport. Alle vermeldingen van Delta Lloyd Foundation in eerdere rapportages hebben betrekking op Stichting van Schulden naar Kansen (hierna Stichting VSNK genoemd). Stichting VSNK richt zich op doelgebieden in Amsterdam, Arnhem, Zwolle en Rotterdam. Aegon richt zich op specifieke postcodegebieden in geselecteerde wijken in Groningen, Leeuwarden en Den Haag. Per stad is een selectie gemaakt van doelgebieden met de hoogste concentraties huishoudens met een (zeer) laag inkomen. Hierbij is tevens gekeken naar het aantal huishoudens met schulden: de doelgroep waar Aegon zich op richt. Op basis hiervan zijn doelgebieden aangewezen. In deze gebieden wil Aegon in 2021 het aantal huishoudens met probleemschulden met 6000 gereduceerd hebben. Aegon probeert financiële steun en vrijwillige inzet te verlenen aan projecten in deze doelgebieden of in elk geval de deelnemers uit deze gebieden te rekruteren. Uitgangspunt is dat elke deelnemer aan een project een huishouden vertegenwoordigt; ontwikkelingen op het gebied van financiële zelfredzaamheid van een deelnemer kunnen dus effect hebben op een heel huishouden. Het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam voert een meerjarig onderzoek uit om te bepalen welke effecten de inspanningen in de doelgebieden hebben. Behalve onderzoek op project- en doelgebiedsniveau wordt er tussen 2016 en 2020 continu onderzoek gedaan onder alle deelnemers aan de gefinancierde projecten. Het doel van het deelnemersonderzoek is inzicht te krijgen in de ervaren

meerwaarde van deelname aan de door Aegon ondersteunde activiteit vanuit het perspectief van de deelnemer zelf. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de mate waarin een deelnemer financieel zelfredzamer is geworden als gevolg van deelname aan de door Aegon ondersteunde activiteit/project.

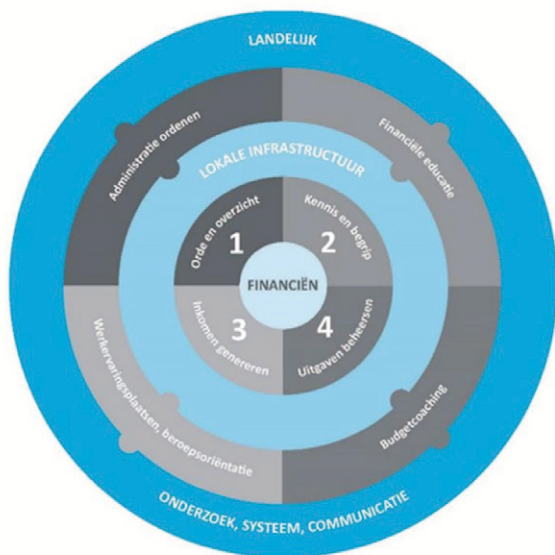
FINANCIËLE ZELFREDZAAMHEID

In Van Schulden naar Kansen wordt structurele financiële zelfredzaamheid als oplossing gezien voor probleemschulden: mensen die financieel zelfredzaam zijn, hebben een aanzienlijk kleinere kans op problematische betalingsachterstanden of schulden. Om financiële zelfredzaamheid te kunnen meten maakt het lectoraat Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam gebruik gemaakt van een model, ontwikkeld door Stichting VSNK, waarbij vier elementen centraal staan voor de bevordering van de financiële zelfredzaamheid. Wanneer iemand goed functioneert op deze vier elementen zal deze persoon ook financieel zelfredzaam zijn. De elementen zijn gebaseerd op de basis-competenties van het Nibud¹ en onderzoek naar schuldhulpverlening en armoede². Projecten van Aegon die in het kader van het actieprogramma Van Schulden naar Kansen worden gefinancierd, richten zich op één of meer van deze elementen. De vier elementen zijn:

- 1) Orde en overzicht in de eigen administratie: deelnemers hebben zicht in hun inkomsten en uitgaven. Zij hebben overzicht op hun administratie en bewaren dat geordend in een map
- 2) Basale kennis en begrip van financiële zaken: deelnemers beschikken over basale rekenvaardigheden; zij begrijpen de gevolgen van financieel handelen en weten welke instanties antwoord kunnen geven op financiële vragen. Daarnaast kunnen zij financiële risico's inschatten
- 3) Inkomen genereren: deelnemers vinden een (nieuwe) functie of werkervaringsplaats of starten met een opleiding
- 4) Uitgaven beheersen (economisch keuzegedrag): deelnemers geven niet meer uit dan dat zij aan inkomsten hebben. Zij kunnen zowel op de korte als op de lange termijn hun uitgaven plannen.

¹ Nibud (2012). *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*. Utrecht: Nibud.

² Jungmann, N., Geuns, R. van, Klaver, J., Wesdorp, P., & Wolk, J. van der (2012). *Preventie: voorkomen is beter dan genezen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht; Geuns, R. van, Jungmann, N., & Weerd, M. de (2011). *Klantprofielen voor schuldhulpverlening*. Amsterdam: Regioplan; Dux, H. (2014) Op zoek naar houvast. Over armoede in Nederland. *Van mens tot mens, magazine van vereniging Humanitas*. November 2014, 14-22. Wijzer in Geldzaken (2014). *Monitor financieel gedrag*. Den Haag: Wijzer in geldzaken. Geuns, R. van (2013). *Every picture tells a story. Armoede een gedifferentieerd verschijnsel*. Lectorale rede. Hogeschool van Amsterdam.

Figuur 1. Model van financiële zelfredzaamheid

ONDERZOEKSVERANTWOORDING

De onderzoeksvragen die in het deelnemersonderzoek beantwoord worden zijn:

Welke meerwaarde zien deelnemers zelf van deelname aan de ondersteunende activiteit?

Welk effect heeft deelname aan de activiteit gehad op hun financiële zelfredzaamheid?

De onderzoekers kijken hierbij naar hun financiële gedrag, hun kennis en vaardigheden en hun arbeidsmarktgedrag. De onderzoekers bevragen de deelnemers door middel van een ontwikkelde en uitgeteste enquête. Om het effect van de activiteiten in kaart te brengen, wordt op drie momenten een meting uitgevoerd onder de deelnemers:

- Vlak voordat men gaat deelnemen aan de activiteit (nulmeting)
- Vlak nadat (binnen twee weken) de activiteit is afgerond (éénmeting)
- En 6 maanden na afloop van het traject (tweemeting)

Tijdens de nulmeting (T0) wordt de uitgangspositie in kaart gebracht: welk mate van financiële zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid heeft men op dat moment? De onderzoekers inventariseren dit aan de hand van een aantal vragen betreffende financieel gedrag, financiële kennis en vaardigheden, inkomenspositie en arbeidsmarktgedrag.

In de éénmeting (T1) worden dezelfde vragen gesteld betreffende financieel gedrag, financiële kennis en vaardigheden, inkomenspositie en arbeidsmarktgedrag en wordt de deelnemer bevraagd op de door hem/haar ervaren meerwaarde van de activiteit. Middels deze meting kan iets gezegd worden over de effecten op korte termijn van de deelname. Om iets te kunnen zeggen over het langere termijn effect doen de onderzoekers na zes maanden de tweemeting (T2). Wederom leggen zij de respondenten dezelfde vragen voor. Bij sommige projecten is een één- en tweemeting niet mogelijk, bv omdat het een eenmalige activiteit betreft; hier wordt dan een zogenoemde combimeting verricht: er wordt dan een vragenlijst afgenomen die zowel vragen uit de T0 als de T1 bevat.

LEESWIJZER

Elk jaar verschijnt er in april een overall-rapportage. Het eerste rapport met de resultaten van de projecten van Stichting VSNK verscheen in april 2017. De voorliggende rapportage is de eerste met de resultaten van projecten die gefinancierd worden door Aegon. Het betreft de nulmeting van deelnemers aan projecten die Aegon in 2017 ondersteunt. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de eerste meting (T0) van de deelnemers die voor 31 december 2017 met een project zijn gestart of begin 2017 starten. De resultaten van vervolgmetingen worden weergegeven in de tussenrapportage die in oktober 2017 verschijnt. In het volgende hoofdstuk presenteren we de resultaten, gevolgd door een hoofdstuk met conclusies. Voor het project met op 31 december 2017 meer dan 15 respondenten, Amargi van Goede Gieren Den Haag, is een analyse op projectniveau gedaan.

Belangrijk: optellingen in beschrijvingen, figuren en tabellen komen niet altijd uit op 100%. Dit heeft met afrondingen te maken!

³ Lako, D., Vreugdenhil, S. Mak, J. & R. van Geuns (2017). *Rapportage eerste deelnemersonderzoek Van Schulden naar Kansen*. Rapportage over resultaten onder deelnemers aan projecten Van Schulden naar Kansen die ondersteund worden door de Delta Lloyd Foundation in 2016. Amsterdam: Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie

2. DE RESULTATEN

Op 31 december 2017 hebben in totaal 41 deelnemers aan zes projecten die Aegon in 2017 ondersteunt de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. In tabel 1 staat weergegeven aan welk project de respondenten deelnemen.

Tabel 1. Projecten en aantal respondenten

Project	Organisatie	Stad	Respons
Amargi	Goede Gieren Den Haag	Den Haag	23
LEF op de arbeidsmarkt Den Haag	Talentcoach	Den Haag	9
Moneywise	Care to coach	Leeuwarden	4
Weer zelf doen	Care to coach	Leeuwarden	3
Leef bewust schuldvrij	Stichting Nelis	Den Haag	1
Schuldhulpmaatje Den Haag	Stg. Schuldhulpmaatje	Den Haag	1
Totaal			41

ACHTERGRONDKENMERKEN

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 40 jaar (spreiding: 18-80). Het merendeel is vrouw (56%). De respondenten konden aankruisen tot welke groep ze zich zelf rekenen. Twee derde (68%) voelt zich tot de groep Nederlanders horen, 10% voelt zich Surinaams, en 22% rekent zich tot een andere groep of wil geen antwoord geven op de vraag. Van de respondenten is 12% hoog opgeleid en ruim een vijfde (22%) heeft geen opleiding of alleen basisschool. Bijna de helft (45%) geeft aan alleen te wonen, ruim een vijfde (22%) woont met een partner en kinderen, en tevens een vijfde (21%) woont samen met kinderen.

DAGELIJKSE ACTIVITEITEN EN INKOMEN

Bijna een vijfde (19%) van de respondenten heeft geen werk en doet ook geen opleiding, een ander vijfde (19%) verricht vrijwilligerswerk, 15% heeft een betaalde baan, negen procent doet een opleiding en een enkeling verricht betaalde klussen of een stage. Een derde van de respondenten heeft de categorie 'anders' ingevuld en vulde daar in: arbeidsongeschikt/afgekeurd (6%), gepensioneerd (6%), werkzoekend (6%), niets (6%). Een enkeling noemt: zorgen voor de kinderen of ontvang wachtgelduitkering. Bij bronnen van inkomsten wordt een bijstandsuitkering het vaakst genoemd (28%), een vijfde (20%) ontvangt een WIA, WAO of Wajong-uitkering en zes procent een WW-uitkering. Bijna een vijfde van de respondenten (17%) ontvangt salaris, zeven procent pensioen. Een enkeling ontvangt inkomsten door klusjes. Vijftien procent van de

respondenten noemt andere bronnen van inkomsten zoals 'geen want partner zorgt voor inkomen' (6%). Een enkeling noemt AOW en 'UWV met aanvulling Sociale Dienst'. Elf respondenten geven aan samen te wonen met een partner. Zij zijn gevraagd wat de inkomstenbronnen van hun partner zijn. Dit betreft meestal een salaris en in een enkel geval betreft het studiefinanciering. In tabel 2 wordt weergegeven wat de inkomsten per respondent per maand zijn, inclusief het inkomen van de eventuele partner⁴. Bijna zeventig procent van de respondenten heeft inkomsten van minder dan €1500 per maand, 28% zelfs minder dan €1000.

Tabel 2. Inkomsten per respondent per maand (inclusief inkomen partner) (n=40)

Categorie	Percentage (n)
€1000 of minder	28% (11)
Meer dan €1000 en minder dan €1500	38% (15)
Meer dan €1500 en minder dan €2000	8% (3)
Meer dan €2000 en minder dan €2500	3% (1)
Meer dan €2500 en minder dan €3000	5% (2)
Weet ik niet	10% (4)
Wil ik niet zeggen	10% (4)
Totaal	100% (40)

⁴ Respondenten is gevraagd hier ook zorgtoeslag, huurtoeslag, kindertoeslag en kinderopvangtoeslag bij op te tellen.

SCHULDEN

De respondenten is gevraagd of ze schulden hebben. Een grote meerderheid van hen (84%) heeft schulden. De schuldenaren hebben gemiddeld 3-4 schuldeisers⁵. Een vijfde (20%) van de respondenten met schulden geeft aan dat een deurwaarder een deel van hun loon of uitkering krijgt. Zeventien procent weet niet of dit het geval is. Eenendertig chuldenaren hebben de vraag beantwoord hoe hoog hun schulden zijn. De hoogte van hun schulden is weergegeven in tabel 3. De gemiddelde schuld bedraagt 25.553,57 euro. Dit ligt lager dan de gemiddelde schuld in Nederland die door de branchevereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NIVK) gemeld wordt in haar jaarrapportage over 2016 (€40.300). Dat wordt deels verklaard doordat een deel van de respondenten een lage schuld (bedragen onder de €3.000) heeft (26%) en deels doordat we weten dat mensen hun eigen schulden vaak onderschatten. Ook het gemiddeld aantal schuldeisers is overigens lager dan de NIVK meldt (14). Behalve onderschatting en het feit dat sommige projecten zich op het eindstuk richten (terug naar werk) en dat zich daar dus deelnemers bevinden die misschien al een schuldregeling hebben doorlopen, zouden deze gegevens er ook op kunnen wijzen dat de problematiek van de respondenten gemiddeld (nog) niet zo ernstig is of niet meer zo ernstig is als die van de mensen die zich bij schuldhulpverlening melden.

Tabel 3. Schulden van de respondenten in categorieën (n=31)

Categorie	Percentage (n)
Minder dan €500	7% (2)
Meer dan €500 en minder dan €1.000	3% (1)
Meer dan €1.000 en minder dan €3.000	16% (5)
Meer dan €3.000 en minder dan €5.000	3% (1)
Meer dan €5.000 en minder dan €10.000	16% (5)
Meer dan €10.000 en minder dan €15.000	13% (4)
Meer dan €20.000 en minder dan €50.000	16% (5)
Meer dan €50.000	16% (5)
Weet ik niet	7% (2)
Wil ik niet zeggen	3% (1)
Totaal	100% (31)

Ruim een derde van de respondenten (34%) geeft aan dat iemand helpt met de post en het regelen van geldzaken. Dit betreft een familielid (4x), iemand van algemeen maatschappelijke werk (3x), iemand van schuldhulpverlening (4x) of een vrijwilliger (1x). Drie respondenten geven een niet-voor gecategoriseerd antwoord op deze vraag zoals een bewindvoerder.

BEWINDVOERING EN BETALEN VASTE LASTEN

Acht respondenten geven aan onder bewind te staan, tweeëntwintig respondenten geven aan niet onder bewind te staan (78%) en één respondent geeft aan dit niet te weten. De respondenten die niet onder bewindvoering staan of dit niet te weten (n=33) is gevraagd of ze zelf de vaste lasten betalen. Tweeëntachtig procent van deze respondenten geeft aan zelf de vaste lasten te betalen. Een enkeling geeft aan dat een familielid/buurman/vriend (n=3) of de Sociale Dienst dit doet (n=2) of geeft aan dit niet te weten (n=1). De respondenten die aan hebben gegeven zelf de vaste lasten te betalen (n=27), is gevraagd of de afgelopen twee maanden alle vaste lasten hebben kunnen betalen. Elf respondenten geven aan dat dit altijd of meestal het geval is, zeven respondenten stellen dat dit soms wel/ soms niet zo is en negen respondenten geven aan meestal niet/ nooit de vaste lasten te hebben kunnen voldoen. Als laatste is de respondenten de stelling voorgelegd of ze de vaste lasten door middel van een automatisch incasso betalen. Zes respondenten antwoorden 'helemaal eens', zeventien respondenten antwoorden 'beetje eens/beetje oneens' en vier respondenten antwoorden '(helemaal) oneens'.

MOTIVATIE

Dertig respondenten geven verschillende redenen waarom ze meedoen aan een project. Hun antwoorden kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

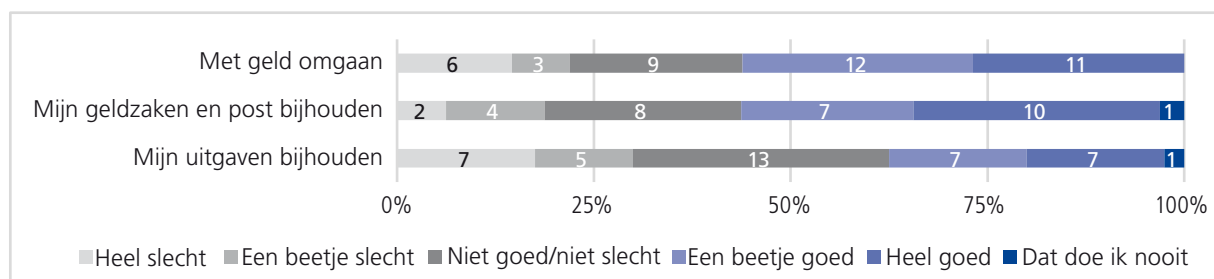
- Leren omgaan met geld/overzicht krijgen bv vanwege slechte financiële situatie/beslaglegging/schulden (12x)
- Het 'weer zelf moeten doen' (4x).
"Ik heb het al zo lang zelf niet heb gedaan dat een opfriscursus wel nodig is"
- 'Het werd me aangeboden' (4x)
- Geen (passend) werk kunnen vinden (3x).
- Kansen op de arbeidsmarkt vergroten (3x)
- Uit de schulden willen (2x)
"Ik heb veel schulden en wil graag met mijn kinderen zonder schulden leven"
- Geen oplossing zien voor de problemen (2x)
- Nazorg na jaren bewind voering
- Bijleren en bijblijven
- Meer zelfvertrouwen willen bij het solliciteren
- Preventie van problemen
- 'Hulp nodig'

⁵ Respondenten konden aangeven of zij schulden of onbetaalde rekeningen hebben bij een of meerdere van de volgende instanties: energiemaatschappij, belastingdienst, CJIB, zorgverzekering, huur, bank, (web)winkels, vrienden, boetes bij de gemeente of UWV of andere schulden. Hypotheek en studieschuld vielen hier buiten.

FINANCIËLE ZELFREDZAAMHEID

In totaal hebben alle 41 deelnemers algemene stellingen over financiële zelfredzaamheid beoordeeld. Om inzicht te krijgen in de beginsituatie van deelnemers hebben de respondenten middels drie stellingen aangegeven hoe goed ze zichzelf vinden in de omgang met geld en post. De resultaten staan in figuur 2. Er zijn acht respondenten die de stelling 'mijn geldzaken en post bijhouden' niet beantwoord hebben omdat zij onder bewind staan en één respondent weet niet of dit zo is.

Figuur 2. Stellingen over omgang met geld en post (n=32-41).

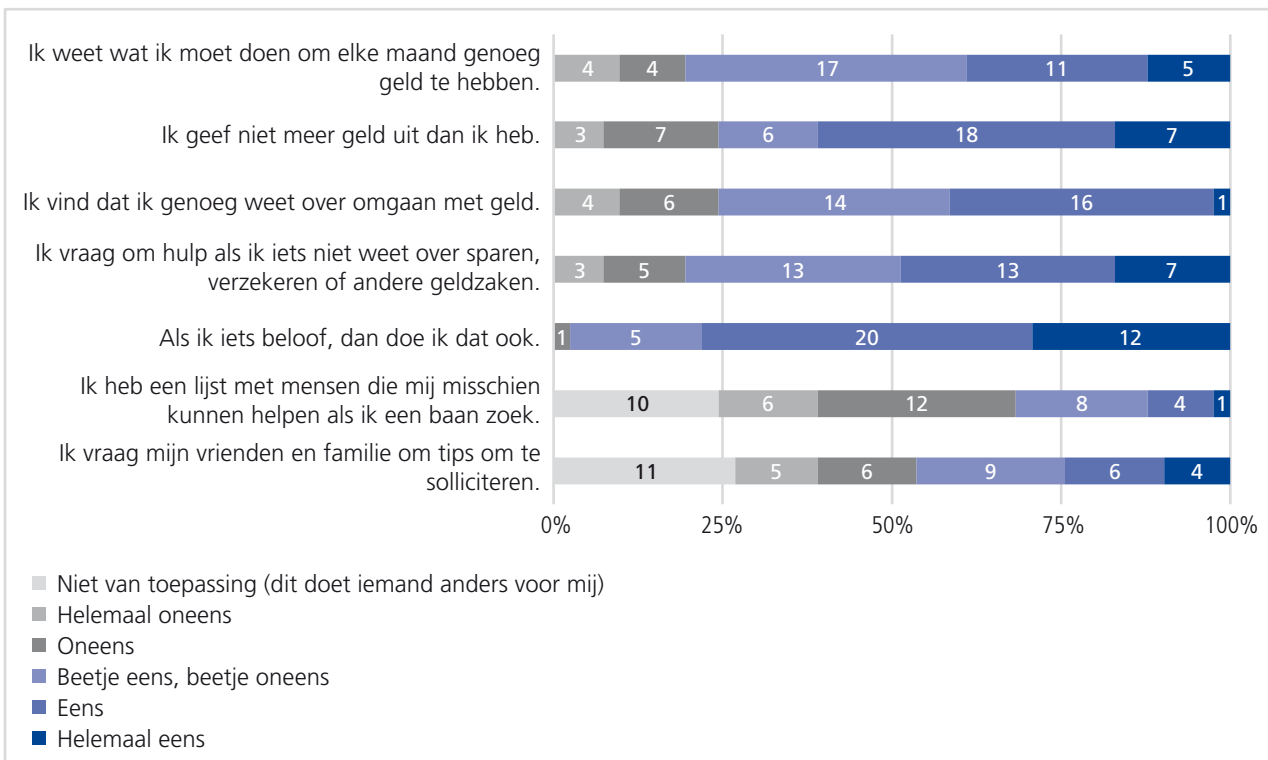

Figuur 2 laat zien dat meer dan de helft van de respondenten (n=23) vindt dat hij/zij een beetje goed tot heel goed met geld om kan gaan, 17 respondenten vinden dit van het bijhouden van geldzaken en post en ruim een derde (n=14) vindt dit van het bijhouden van uitgaven. Vergeleken met de uitkomsten van een eerder onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam naar financiële zelfredzaamheid van inwoners van Amsterdam Nieuw-West, zijn de respondenten aan deze projecten minder positief over hun omgang met geld en post: in het Nieuw-West onderzoek vond ongeveer 80% van de inwoners dat zij goed met geld konden omgaan en hun uitgaven, post en administratie goed konden bijhouden⁶. Uit dit onderzoek bleek dat mensen hun financiële problemen vaak

onderschatten. In dit onderzoek lijkt ook weer sprake te zijn van onderschatten van de problematiek: terwijl uit figuur 2 blijkt dat meer dan de helft van de respondenten vindt dat hij/zij een beetje goed tot heel goed met geld om kan gaan heeft tegelijkertijd 73% van hen schulden. De positieve samenhang tussen enerzijds de stellingen 'ik kan goed met geld omgaan' en 'ik kan goed mijn uitgaven bijhouden' (figuur 2) en anderzijds de hoogte van schulden (respectievelijk $r = .40$, $p < .05$ en $r = .55$, $p < .01$) ondersteunt deze opvatting. Hogere scores op de twee stellingen hangen dus samen met hogere schulden. Verder hebben alle respondenten aangegeven in hoeverre ze het eens zijn met zeven stellingen over de eigen administratie. De resultaten zijn weergegeven in figuur 3.

⁶ Madern, T., Geuns, R. van, Schoorl, R., Vadanescu, A., & Collot d'Escury, L. (2016). *Financiële zelfredzaamheid in Amsterdam Nieuw-West. Verkenning van problematiek en oplossingen*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Figuur 3. Stellingen over de eigen administratie (n=41)

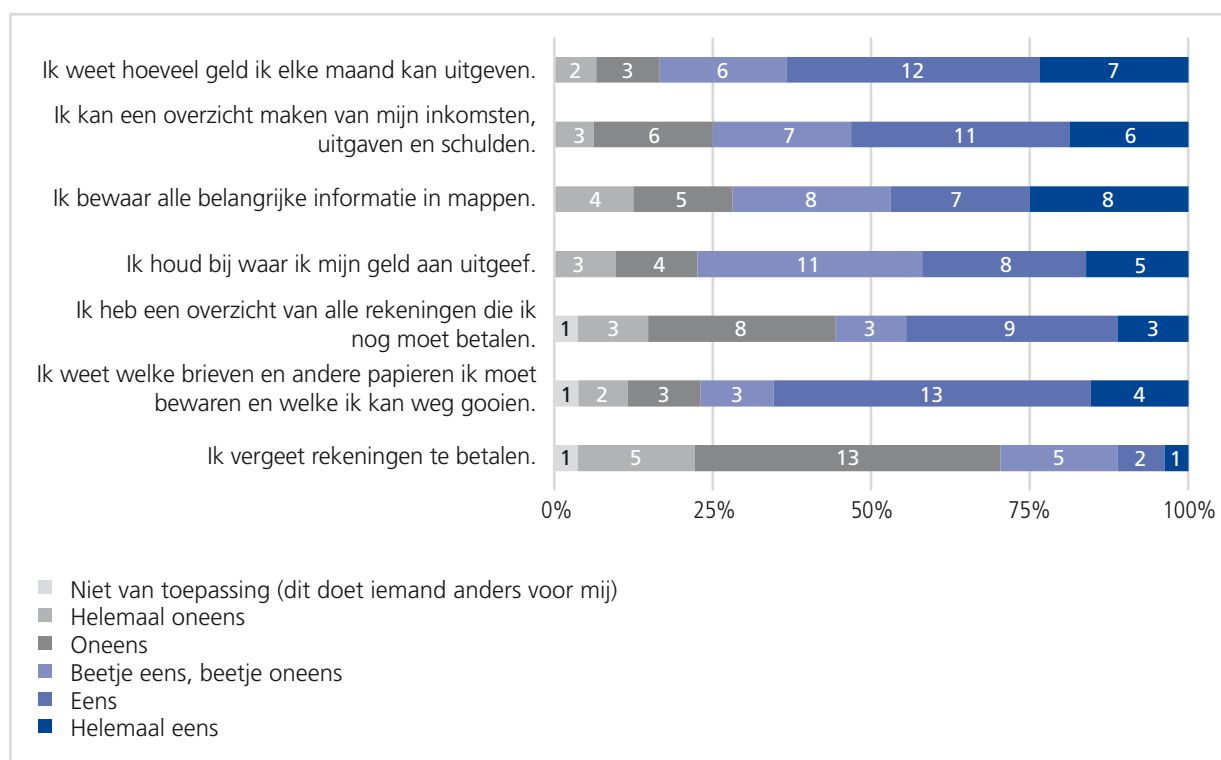

Meer dan de helft van de deelnemers geeft aan het een beetje eens/beetje oneens tot (helemaal) oneens te zijn met de stellingen: 'ik heb een lijst met mensen die mij misschien kunnen helpen als ik een baan zoek' (n=26), 'ik weet wat ik moet doen om elke maand genoeg geld te hebben' (n=25), 'ik vind dat ik genoeg weet over omgaan met geld' (n=24), 'ik vraag om hulp als ik iets niet weet over sparen, verzekeren of andere geldzaken' (n=21), en 'ik vraag mijn vrienden en familie om tips om te solliciteren' (n=20).

ELEMENT 1: ORDE EN OVERZICHT IN DE EIGEN ADMINISTRATIE

Vijf projecten richten zich in elk geval op het element 'Orde en overzicht in de eigen administratie'⁷. In totaal hebben alle 32 deelnemers aan deze projecten de vragen hierover beantwoord. Vijf van hen staan onder bewind en hebben daarom niet alle vragen hoeven te beantwoorden.

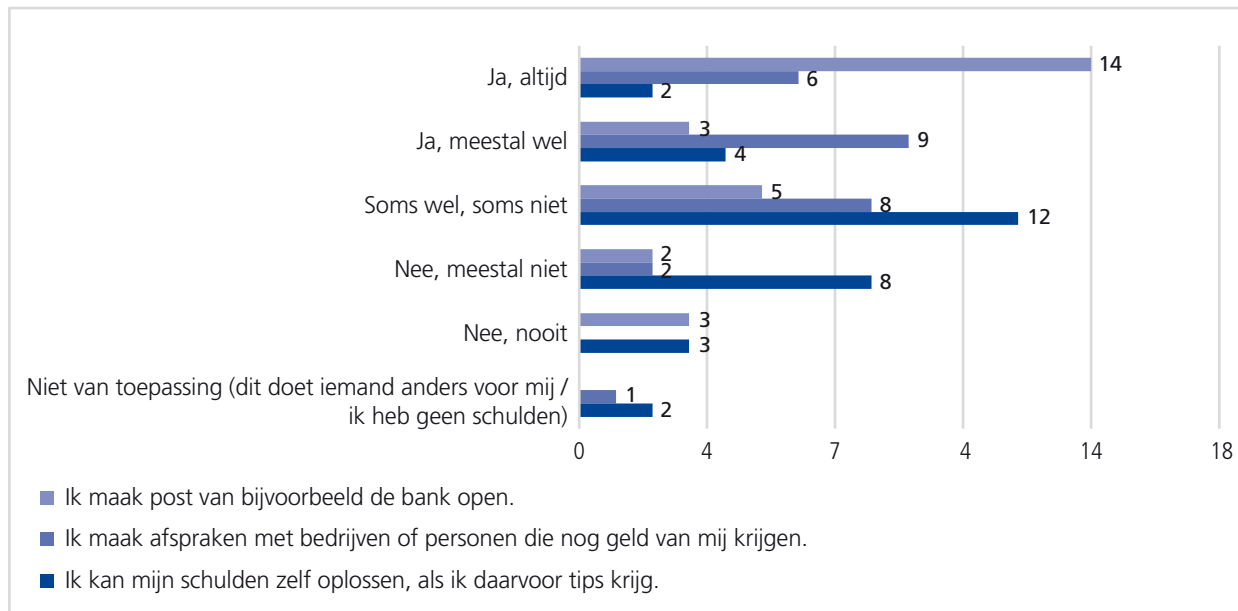
Figuur 4. Stellingen over orde en overzicht in de eigen administratie (n=32-27).

Meer dan de helft van de respondenten is het (helemaal) eens met de stellingen: 'ik weet hoeveel geld ik elke maand kan uitgeven' (n=19), 'ik kan een overzicht maken van mijn inkomsten, uitgaven en schulden' (n=17) en 'ik weet welke brieven en andere papieren ik moet bewaren en welke ik kan weggooien' (n=17). Mogelijk overschatten respondenten zichzelf in de mate van financiële zelfredzaamheid. Daarnaast is meer dan de helft van de respondenten het helemaal oneens tot een beetje eens/beetje oneens met de stellingen: 'ik houd bij waar ik mijn geld aan uitgeef' (n=18), 'ik bewaar alle belangrijke informatie in mappen' (n=17), en ik heb

een overzicht van alle rekeningen die ik nog moet betalen (n=14). Verder hebben respondenten stellingen voorgelegd gekregen over het openen van post, afspraken maken met schuldeisers en het oplossen van hun schulden. In figuur 5 staan de resultaten. Bijna de helft (n=14) zegt altijd post van bijvoorbeeld de bank open te maken. Evenals maakt bijna de helft (n=15) altijd of meestal afspraken met bedrijven of personen die nog geld van ze krijgen. Zes respondenten denken hun schuld altijd of meestal zelf af te kunnen lossen als ze daarvoor tips krijgen.

⁷ Het betreft hier de projecten Amargi (23), Leef Bewust Schuldenvrij (1), Money Wise (9), Weer Zelf Doen (3) en Schuldhulpmaatjes (1)

Figuur 5. Stellingen over het openen van post, schuldeisers en het oplossen van schulden (n=27-32)..

ELEMENT 2: KENNIS EN INZICHT

Drie projecten richten zich op het element 'Basale kennis en begrip van financiële zaken': Money Wise, Leef Bewust Schuldvrij en Weer zelf doen. Binnen deze recent gestarte projecten hebben op 31 december 2017 negen respondenten de vragenlijst ingevuld. Dit is een te laag respons om over te kunnen rapporteren (we gaan uit van een minimum van 15 respondenten). Na de volgende meting hopen we wel resultaten te kunnen melden.

ELEMENT 3: INKOMEN GENEREREN

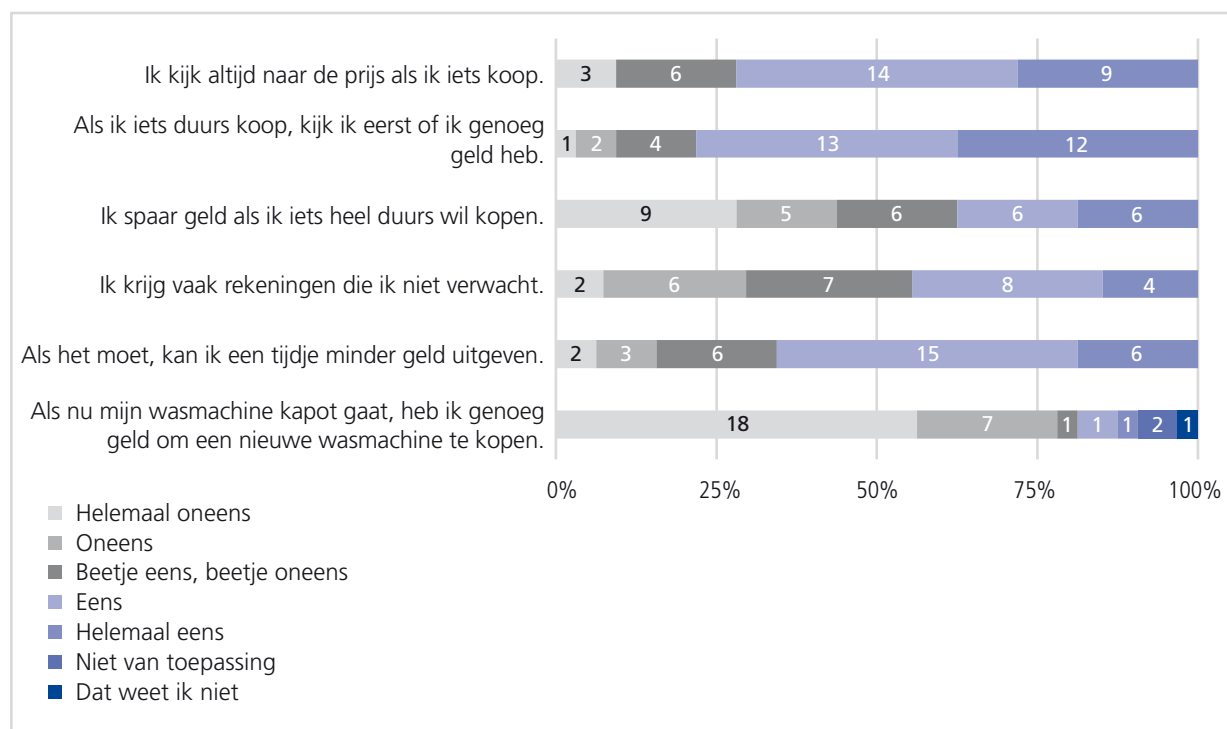
Twee projecten richten zich op het element 'Inkomen genereren': Leef Bewust Schuldvrij en LEF op de arbeidsmarkt Den Haag. Binnen deze recent gestarte projecten hebben op 31 december 2017 10 respondenten de vragenlijst ingevuld. Dit is een te laag percentage om over te kunnen rapporteren. Na de volgende meting hopen we wel resultaten te kunnen melden.

ELEMENT 4: UITGAVEN BEHEERSEN (ECONOMISCH KEUZEGEDRAG)

Tweeëndertig respondenten vulden vragen in over 'Uitgaven beheersen' omdat het project waaraan ze deelnemen zich (ook) op dit element richt. Zij hebben bij zes stellingen

aangegeven in hoeverre ze het met de stelling eens zijn. De resultaten zijn weergegeven in figuur 6. De stelling 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht' is door 27 respondenten beantwoord omdat de andere vijf deelnemers onder bewind staan of zelf geen vaste lasten betalen. De figuur laat onder andere zien dat meer dan een derde (n=12) het (helemaal) eens is met de stellingen 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht', terwijl tegelijkertijd bijna de helft van de respondenten het (helemaal) eens is met de stelling 'ik houd bij waar ik mijn geld aan uitgeef' en meer dan de helft van de respondenten het (helemaal) eens is met de stelling 'ik kan een overzicht maken van mijn inkomsten, uitgaven en schulden' (figuur 3). Hier lijkt ook sprake te zijn van een overschatting van de eigen vaardigheden. Daarnaast is de meerderheid (n=25) het (helemaal) oneens met de stelling 'als nu mijn wasmachine kapot gaat, heb ik genoeg geld om een nieuwe wasmachine te kopen'.

Figuur 6. Stellingen over het beheersen van uitgaven (n=27-32)..

3. SAMENVATTENDE CONCLUSIES

Op 31 december 2017 hebben in totaal 41 deelnemers aan projecten die Aegon in 2017 ondersteunt, de vragenlijst voor de start van het project ingevuld. De resultaten geven een eerste inzicht in achtergrondgegevens en financiële zelfredzaamheid van deelnemers voorafgaand aan de start van het project waaraan zij deelnemen. Bijna zeventig procent van de respondenten ontvangt, inclusief inkomen van de eventuele partner, minder dan €1500 per maand, 28% zelfs minder dan €1000 per maand. Bij bronnen van inkomsten wordt een uitkering het vaakst genoemd. Bijna een vijfde (19%) van de respondenten heeft geen werk en doet ook geen opleiding, terwijl 15% een betaalde baan heeft en bijna een vijfde (19%) vrijwilligerswerk verricht. Drieënzeventig procent van de respondenten heeft schulden. Zij hebben gemiddeld 3-4 schuldeisers. De gemiddelde schuld bedraagt 25.553,57 euro. Dit bedrag is lager dan de landelijke geregistreerde gemiddelde schuld van schuldenaren. Dat wordt deels verklaard doordat een deel van de respondenten een lage schuld (onder de €3.000) heeft (26%). Daarnaast is mogelijk sprake van een onjuiste inschatting van de eigen financiële situatie. Het positieve verband tussen enerzijds de stellingen 'ik kan goed met geld omgaan' en 'ik kan goed mijn uitgaven bijhouden' en anderzijds de hoogte van schulden van respondenten ondersteunt bijvoorbeeld deze aanname. Van de respondenten die participeren in projecten die zich richten op het element **'Orde en overzicht in de eigen administratie'** is meer dan een derde van de respondenten het (helemaal) eens met de stellingen: 'ik houd bij waar ik

mijn geld aan uitgeef', 'ik bewaar alle belangrijke informatie in mappen', en 'ik heb een overzicht van alle rekeningen die ik nog moet betalen'. Mogelijk is ook hier sprake van overschatten van de eigen administratieve vaardigheden. Als het gaat om het aspect **'Uitgaven beheersen'** valt op dat meer dan een derde van de respondenten het (helemaal) eens is met de stellingen 'ik krijg vaak rekeningen die ik niet verwacht' en 'ik spaar geld als ik iets heel duurs wil kopen'. De overgrote meerderheid is het (helemaal) oneens met de stelling 'als nu mijn wasmachine kapot gaat, heb ik genoeg geld om een nieuwe wasmachine te kopen'. De komende periode zal uitwijzen of de respondenten die deelnemen aan projecten gericht op de zelfredzaamheidsaspecten **'Orde en overzicht in de eigen administratie'** en **'Uitgaven beheersen'** volgens henzelf vooruit zijn gegaan met deze financiële zelfredzaamheidselementen en in hoeverre dit terug is te zien in hun leefsituatie. Ook zal inzichtelijk worden hoe respondenten scoren op de zelfredzaamheidselementen **'Kennis en inzicht'** en **'Inkomen genereren'** binnen de projecten die zich (onder andere) richten op deze elementen. Deze resultaten zullen we vervolgens verdiepen door ze te relateren aan de achtergrondgegevens van respondenten. Zo is het bijvoorbeeld interessant om na te gaan in hoeverre respondenten die hoog scoren op items die administratieve vaardigheden meten zich zelf hierin overschatten of een verkeerde inschatting maken van de eigen (financiële) situatie door te kijken hoe deze scores zich verhouden tot (ontwikkelingen in) hun achtergrondgegevens.

© Hogeschool van Amsterdam
April 2018

Lectoraat Armoede Interventies

AMSTERDAMS KENNISCENTRUM VOOR MAATSCHAPPELIJKE INNOVATIE

Wibautstraat 3B

Postbus 1025

1000 BA Amsterdam

www.hva.nl/akmi